

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio III. De vero & Falso, Bono & Malo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

omnimoda similitudo, ut dictum est in libris de Anima disp. 5. sect. tertia. Ratio autem ulterior hujus est, quia differentia individualis verè spectat ad perfectionem substantialem cujusque rei, estque verum ac proprium illius prædicatum substantiale, & aliquo modo quidditativum ac proinde cum quævis duo individua habeant diversam differentiam individua-lem, verè erunt aliquo modo dissimilia.

VI.
Dices, differ-
entia indi-
vidualis vo-
catur acci-
dentalis.

Quo sensu
differentia
individualis
vocatur
materialis,
& acciden-
talis.

Dices; differentiam individua-lem vocari acciden-
talem, materialem &c. item de individuo dicunt Philo-
sophi non dari scientiam, ergo non continet differen-
tia individualis perfectionem; & consequenter nec
facere potest dissimilitudinem inter duo: si ergo sint
dissimilia, provenit dissimilitudo illa à ratione spe-
cificâ. Resp. quidquid sit de his modis loquendi, cer-
tum esse, differentiam individua-lem esse quid spe-
ctans ad veram & realem constitutionem cujusque
individui, & realiter in eo inveniri identitatem
cum aliis prædicatis. Quando ergo differentia indi-
vidualis vocatur materialis, accidentalis &c. non intel-
ligitur non esse de substantiâ rei cujus est differen-
tia, sed solum est materialis & accidentalis in ordine

ad scientiam humanam: homines enim parum cu-
rant notitiam differentiarum individualium, utpote
quæ & innumeræ sunt, & occultæ, ac propterea si-
stunt Philosophi in prædicato aliquo omnibus com-
muni. Angeli tamen intuitivè res cernentes, ipsas
etiam differentias individuales perfectè cognoscunt.

Tertia hac in re sententia affirmat individuari res
omnes ex respectu quem habent ad circumstantias
determinatas talis loci ac temporis, in quibus con-
naturaliter res quæ primò producitur: ita Vasq. Tom.
1. in 3. p. disp. 74. c. 7. & alij. Dicunt ergo hi aucto-
res in tali tempore non esse possibile nisi unum ali-
quod individuum talis speciei, unum scilicet homi-
nem, unum leonem, unum equum &c. tum quia
alioqui sequeretur, Deum esse causam peccati, si
determinaret ad individuationem, tunc etiam quia
nisi dicatur aliquem effectum pro tali solum deter-
minato tempore esse possibilem, sequeretur posse
eandem rem naturaliter produci. Hanc senten-
tiam latè impugnavi in Physicis, disp. 31. nec o-
pus est hîc quidquam adjungere. Videantur ibi
dicta.

VII.
Individua-
tio non su-
mitur à cir-
cumstantiis
loci, ac tem-
poris.

DISPUTATIO III.

De Vero & Falso: Bono & Malo.

SECTIO PRIMÆ.

Quid sit verum Transcendentale.

I. DE his duobus attributis fusiſſimè inter alios
P. Hurtado d. 7. Met. per totam, ubi pluri-
mos latè etiam de his tractantes citat. Sed
res est parvi momenti, ac proinde breviter eam ex-
pediemus.

II. Mihi hac in parte placet quod dicit Aureolus in
1. dist. 19. ar. 2. & sequuntur plurimi ex recentiori-
bus. Dicit ergo hæc sententia Verum transcendentale,
quod est attributum Entis in hoc consistere, quod
sit ens in quantum fundat negationem Entis apparen-
tis sic verum aurum est, quod non est aurum solum
apparens, seu aurichalcum, verus ignis, qui non est
pictus &c. Hæc videtur sententia S. Augustini l. 2.
Soliloq. c. 5. ubi ait, Verum esse id, quod est, non autem id
quod videtur, aut quod tale est quale videtur. Sicut ergo
Ens, quæ Ens, opponitur, non enti, ita Ens quæ verum,
opponitur Enti apparenti, ipsumque excludit.

III. Explicatur hæc sententia: nihil omnino est seu
nullum ens, quod non habeat hunc conceptum Ve-
ri; esto enim sub una ratione possit esse solum appa-
rens, sub aliâ tamen semper est Verum: sic aurichal-
cum, licet sit aurum solum apparens, est tamen verum
aurichalcum; & ignis pictus, licet sit ignis solum ap-
parens, est tamen vera pictura: ac proinde nulla
omnino res est quæ hoc sensu non habeat veritatem
transcendentalem. Unde, secundum hunc modum
explicandi veritatem transcendentalem, etiam nul-
lus intellectus esset possibilis, res tamen essent eodem
modo veræ, quo sunt: aurum siquidem in eo casu
tam esset verum aurum, & fundaret negationem au-
richalci, seu auri tantum apparentis, ac modò fun-
dat, cum rationem illam verè à se & essentialiter ex-
cludat. Ipso facto tamen quod hoc aurum sit verum,
& sit intellectus aliquis possibilis, est etiam aptum
cognosci cognitione verâ, seu conformi suæ na-
turæ.

IV.

P. Suarez d. 8. Met. sect. 7. num. 24. P. Hurt. hîc &

plurimi ex recentioribus alio modo explicant veri-
tatem transcendentalem, nempe ut idem sit verum
ac cognoscibile, estque probabilis veritatis acceptio.
Prior tamen modus explicandi veritatem transcen-
dentalem videtur probabilior: hæc quippe veritas
est aliquo modo posterior illâ, eamque supponit, ergo
potius illa est vocanda veritas transcendentalis,
quàm hæc, utpote enti, ut ita dicam, vicinior. Sed
quæstio est de modo loquendi, nec est cur ei decla-
randæ diutius immoremur.

V. Veritas secundum posteriorem hunc illam expli-
candi modum, de quo ex aliâ occasione dictum est
etiam in Logica disp. 2. sect. 2. est duplex, extrinseca
& intrinseca. Veritas, seu cognoscibilitas extrinseca est
denominatio rei cuique proveniens à cognitione
possibili: sicut enim actualis cognitio rem denomi-
nat actu cognitam, ita cognitio possibilis eandem
denominat cognoscibilem. Cognoscibilitas, seu ve-
ritas intrinseca, (idem est de amabilitate) est apti-
tudo quam res quævis ex se, & prædicatis suis intrin-
secis habet ad terminandam cognitionem, & rela-
tio quædam transcendentis ad eam ut possibilem:
unde, intellectu vel voluntate implicante, non mi-
nus implicaret res, quàm implicat materia implican-
te formâ, aut è contrâ. Ubi tamen cognitio non di-
stinguitur à re cognitâ, ut in cognitione Divina res-
pectu sui, & in actibus creatis reflexivis supra seip-
sos, nulla est relatio, quia nulla est distinctio.

Dices contra illud quod asseruimus num. 4. & 5.
nempe, verum & cognoscibile converti; dices, in-
quam, etiam falsa cognosci: ergo veritas & cognos-
cibilitas non sunt idem. Resp. etiam falsa habere
veritatem transcendentalem, seu vim terminandi ac-
tum intellectus, sicque præsentantur falsa ut sunt
vera, seu cognoscibilia, & apta ut sint objectum in-
tellectus. Nullum autem falsum, ut falsum, potest
esse objectum actus scientifici: nam ut rectè S. Au-
gustinus l. 15. de Trin. cap. 10. initio, Nemo falsa no-
vit, nisi cum falsa esse novit. Verum est enim quod illa
falsa sint.

VI.
Falsa habent
veritatem
transcenden-
talem.

Falsum ut
falsum no-
quit esse ob-
jectum actus
scientifici.

SECTIO

SECTIO II.

In quo consistat ratio falsi; ubi de bono & malo.

I. **N**ihil falsum, quod non sit ali-quo modo verum.

EX his constat in quo consistat ratio falsi quod opponitur vero, licet à parte rei nihil sit falsum quod in aliquà ratione non sit verum: nam, ut jam diximus, ignis pictus, licet sit falsus ignis, est tamen vera pictura: sicut similiter color apparens, licet sit falsus color, est tamen vera lux, histrio etiam in theatro referens personam Regis dici potest falsus Rex, est tamen verus histrio, licet nonnulli hunc potius velint vocari Regem fictum, quam falsum: & sic de cæteris.

II. **N**ihil est falsum transcendentia, nisi respectu intellectus imperfecti.

Est ergo Falsum id, quod ex eo quod aliquam similitudinem habeat cum ente aliquo vero, est aptum intellectui, non perfecte res cognoscenti, præbere occasionem erroris & deceptionis: ut aurichalcus, color apparens &c. Dixi, intellectus non perfectus res cognoscenti, respectu enim intellectus Divini nihil est hoc modo falsum, cum nihil possit Deo præbere occasionem deceptionis, utpote qui decipi non possit. Videt tamen Deus res aliquas esse ejusmodi, ut occasione erroris & deceptionis præbere possint intellectui creato. Ex quo inferitur, falsum non esse ita proprium prædicatum rerum, atque est prædicatum Veri, cum hoc sit respectu cujuscunque intellectus, etiam perfectissimè cognoscentis, illud verò nequaquam, sed solum secundum quid, & respectu intellectus imperfecti. Licet autem re ipsa tam aurum sit falsum aurichalcum, quam hoc falsum aurum, usus tamen obtinuit, ut denominatio falsi tribuatur imperfectiori.

Falsum transcendentia non tam late patet ac verum.

Quoad attributum Boni, idem est Bonum ac perfectum, seu cui nihil ad esse suum completum deest. Variis modis sumitur: primò essentialiter, & hoc patet nihil omnino est quod non sit Bonum, cum unaquæque res habeat suam essentiam, & sub hac ratione nihil illi deest, essentia quippe omnium sunt indivisibiles. Secundò, dicitur aliquid Bonum substantialiter, quando nimirum nihil illi deest ad completionem substantialem. Sic materia unita formæ, & forma materiæ dicuntur substantialiter perfectæ, & consequenter bonæ, Si tamen vel materia esset sine omni formâ, vel forma separata ab omni materiâ, non forent substantialiter bonæ, & perfectæ. Tertio, dicitur aliquid bonum integraliter, quando scilicet nihil illi deest ad perfectionem integram, ut homo habens omnes partes corporis, calor habens octo gradus intentionis &c. Quarto, accidentaliter, quando nimirum nulla defunt accidentia alicui rei debita. Sic aqua, quando habet frigus ut octo, & humiditatem sibi debitam, dicitur bona, seu perfecta & completa accidentaliter. Alio verò modo sumitur Bonum, ut idem sit ac aptum terminare voluntatem; quo sensu, etiam mala habent suam bonitatem.

Bonum verò simpliciter infinitum est solus Deus, utpote qui habet perfectionem omnem excogitabilem: res verò creatæ sunt in suo quæque genere bonæ, & perfectæ bonitate limitatæ, à summo illo fonte omnis boni, nempe Deo, derivatæ. Mali cognitio facile ex cognitione Boni deducitur; unum enim oppositum per aliud facile cognoscitur: quot enim modis dicitur aliquid Bonum, tot etiam modis ex opposito dicitur Malum, quod idem est ac defectivum, & consistit ut plurimum in negatione.

Bonum simpliciter infinitum est solus Deus, utpote qui habet perfectionem omnem excogitabilem: res verò creatæ sunt in suo quæque genere bonæ, & perfectæ bonitate limitatæ, à summo illo fonte omnis boni, nempe Deo, derivatæ. Mali cognitio facile ex cognitione Boni deducitur; unum enim oppositum per aliud facile cognoscitur: quot enim modis dicitur aliquid Bonum, tot etiam modis ex opposito dicitur Malum, quod idem est ac defectivum, & consistit ut plurimum in negatione.

DISPUTATIO IV.

De rerum possibilitate.

SECTIO PRIMA.

Prænotantur quedam circa conceptum Possibilitatis.

I. **N**otandum primò, Ens & possibile idem esse: Ens enim dicitur quod est aptum existere, seu quod potest esse; hic autem est formalissimus conceptus possibilitatis; illud enim omne est possibile, quod habet aptitudinem, seu non-repugnantiam ut existat à parte rei, modo postea explicando: ergo idem formalissimè est Ens & possibile.

II. **D**ices; Ens rationis est Ens, quod tamen non est possibile, imò est essentialiter quid impossibile, & Chimæra; ergo universim loquendo Ens & possibile non sunt idem. Resp. primò, Ens rationis non esse Ens, nisi admodum improprie, & metaphoricè: unde, ut ostendi d. 40. Logicæ, sect. 4. non datur ratio Entis communis Enti reali & rationis, nec talis conceptus ab iis per intellectum abstrahi potest. Secundo dico, Ens rationis, eo modo quo est Ens, esse possibile, nempe per intellectum, seu rationem, quæ ei dat esse quoddam, & existentiam metaphoricam, ut ostendi d. 15. Logicæ, sect. primâ.

III. **N**otandum secundò, latius patere possibile quam producibile; Deus enim est possibilis, qui tamen non est producibilis. Quod verò Deus sit possibilis constat manifestè: Deus enim Est, ergo potest esse, seu est possibilis; ab actu enim ad potentiam valet consequentia. Verum est quidem, Deum non esse pure possibilem, hoc enim involvit negationem existen-

tia, ut postea dicitur; quod Deo essentialiter repugnat, cum sit Ens necessarium.

Notandum tertio, sicut duplex est cognoscibilitas, visibilitas, amabilitas &c. altera scilicet intrinseca, fundata in ipsis rerum entitatibus, quæ per sua prædicata intrinseca sunt aptæ terminare cognitionem, visionem, amorem &c. ut ostendi d. 2. Logicæ, sect. 2. num. 2. & hic d. præf. sect. 1. num. 5. extrinseca quæ provenit à cognitione, visione, aut amore possibili; ita & duplex est possibilitas, una intrinseca, quæ scilicet fundatur in ipsis intrinsecis prædicatis, ex se aptis ut à parte rei existant, altera extrinseca, quæ tribuitur à causâ possibili habente virtutem ad rem illam producendam. Unde possibilitas omnis creatâ, ut sit completa, seu, ut aliqui loquuntur, proxima, utramque hanc possibilitatem includit. Dixi, possibilitas creatâ, Deus enim solam habet possibilitatem intrinsecam, utpote qui, ut supra adverti, à nullo produci potest.

Notandum quarto, aliud esse, rem aliquam esse possibilem, aliud, esse pure possibilem, seu in statu, ut aiunt, possibilitatis: primum solum dicit rem in conceptu suo objectivo non involvere duo contradictoria, quare intellectus videt nullam esse implicationem, quo minus res illa ponatur à parte rei, & si ponatur, nullam sequuturam implicantiam. Pure autem possibile ita dicit rem posse existere, ut tamen de facto non existat, sicque præter prædicata nullam in se involventia contradictionem, dicit negationem actualis existentia, De quo sect. sequente iterum redibit sermo.